

Miljöförbättringar för att bevara biologisk mångfald i akvatiska miljöer

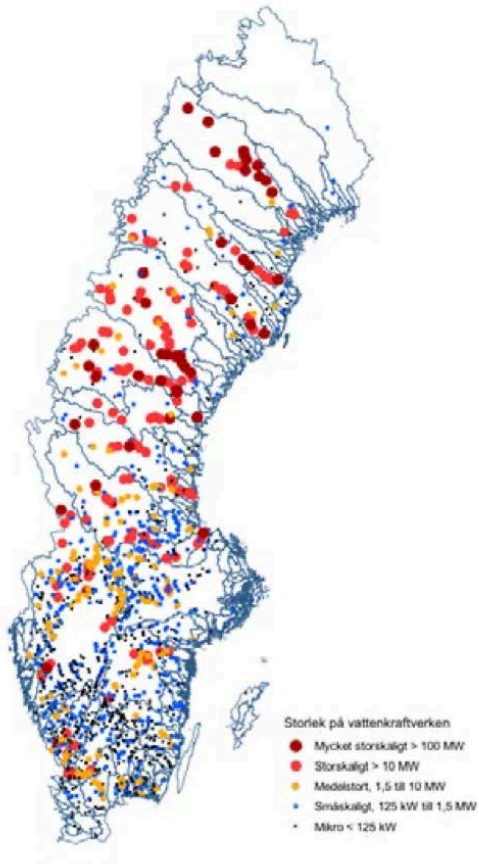
Roland Jansson

Institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap

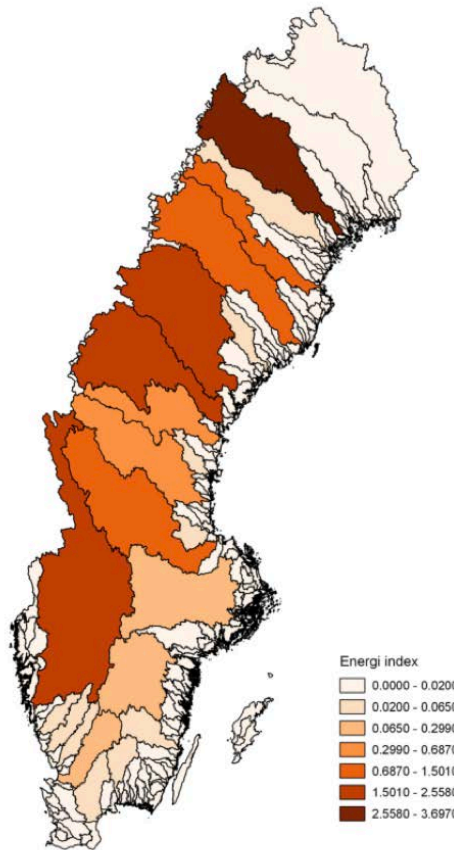
Umeå universitet

Behov av åtgärder

Vattenkraftverk

Elproduktion

Omprovning av vattendomar

Sällsynta och rödlistade arter

kungsfiskare

ål

tjockskalig målar-
mussla

strandsandjägare

daggvide

Artrika och sällsynta ekosystem

Natura 2000-områden, röd-listade arter,
unika ekosystem – stora naturvärden att
bevara

Harr

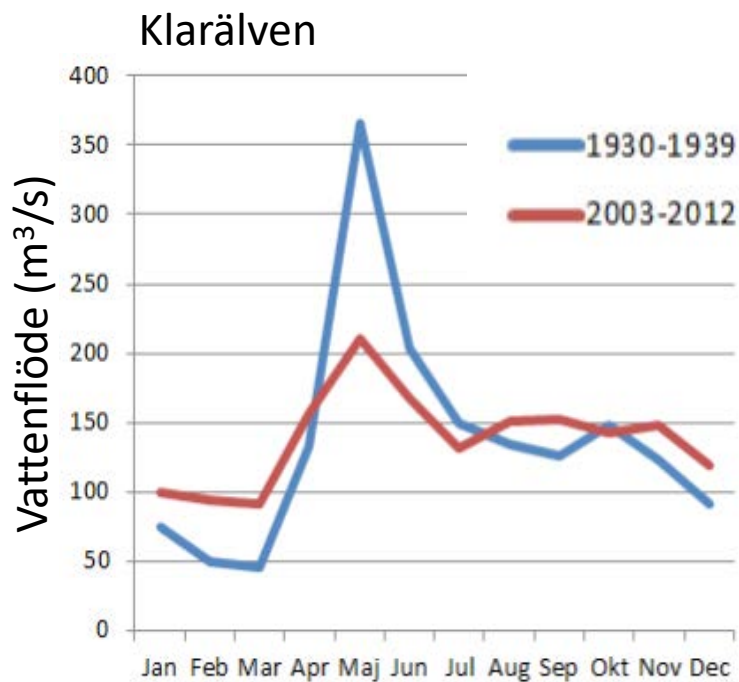

Älvstrandsväxter (styltstarr)

Kraftigt påverkade ekosystem med
få befintliga naturvärden

Återskapa höglödespulser (vårflod, svämplan)

- upprätthålla sedimentdynamik
- skapa habitat för strandspecialister

Salix daphnoides
daggvide

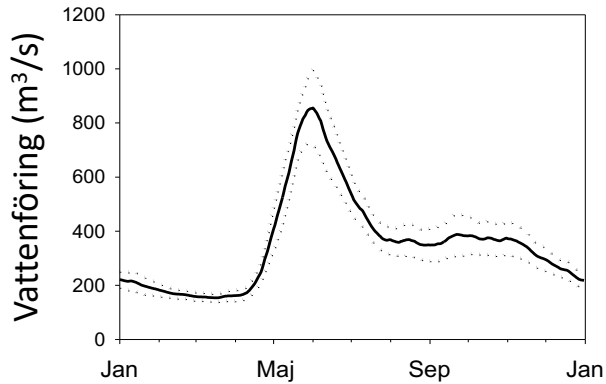
Cincidela maritima
strandsandjägare

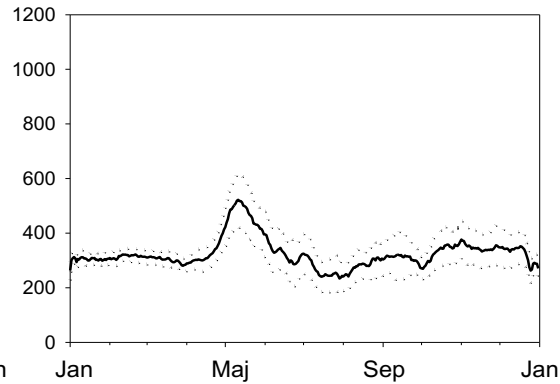
Salix triandra
mandelpil

Återskapa högflödespulser (svämädellövskogar)

Fäggeby, Dalälven
före reglering
(1852-1882)

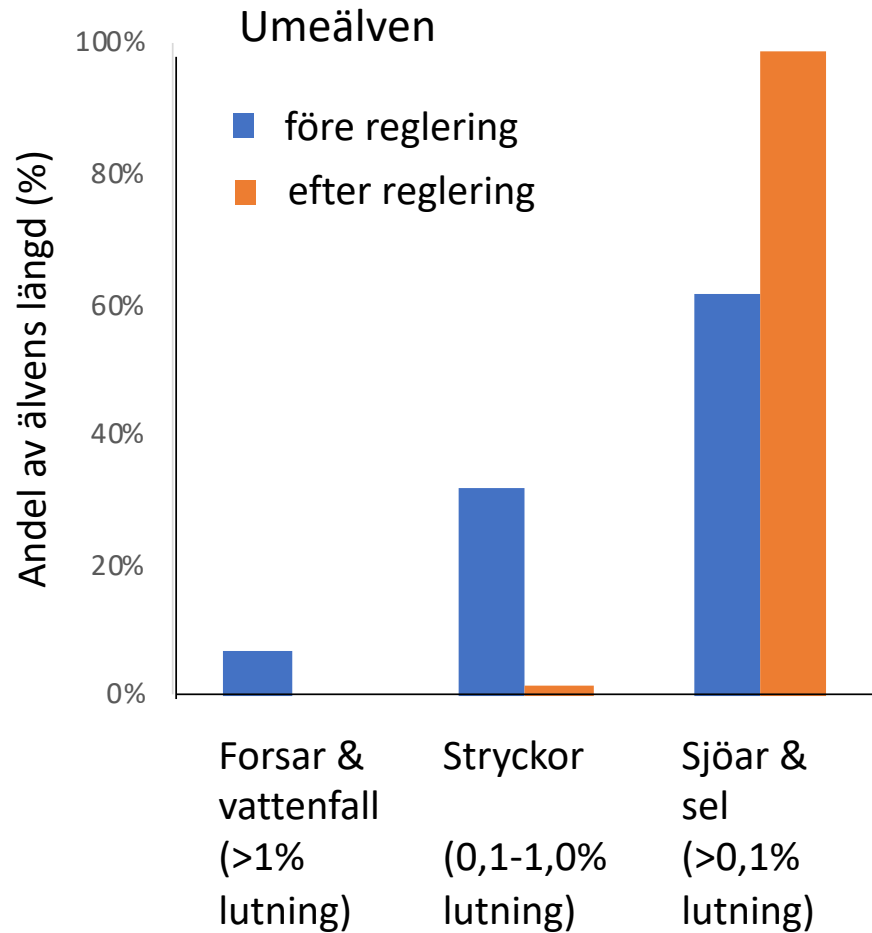
efter reglering
(1978-2008)

EcoPeak

Förlust av forsar och vattenfall

Storforsen, Piteälven

Letsi, Lilla Lule älv

”Ekospill” – ekologiskt funktionell minimitappning i torrfåror

- Torrfåra = sträcka med reducerad vattenföring nedströms damm
- Totalt 964 torrfåror längre än 30 m i Sverige
- Torrlagda forsar – 800 av 964 har lutning >1,0% (medel 3,4%)
- Längd: medel 1319 m, median 319 m
- 73% saknar minimitappning
- Minimitappning: medel 8,3% av medelvattenföring

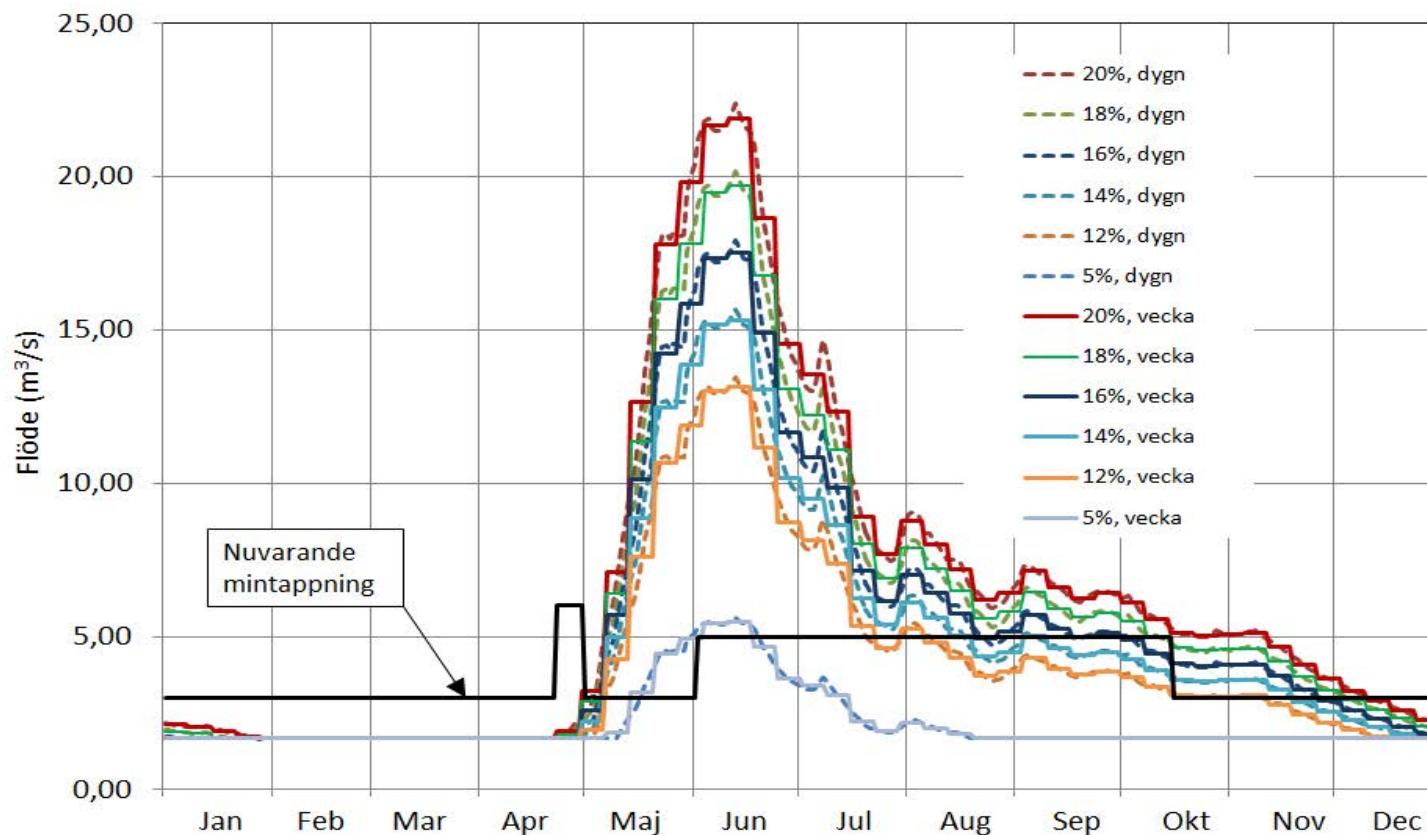
Hur mycket vatten krävs för olika ekosystemfunktioner och ekologiska processer?

- Vattentäckt fåra (*akvatiskt habitat*)
- Minimal strömhastighet (*strömvattenhabitat*)
- Tillräckligt flöden för *variation i strömhastighet, djup och hydrauliska förhållanden*
- Minsta flöden för att erbjuda *refugier under torrperioder*
- Höga vattennivåer för att skapa och förnya habitat (*strandvegetation*), och upprätthålla *land-vatteninteraktioner*
- Höga flöden för att flytta på sediment och skapa och förnya habitat (bygger upp uddar och näs)
- *Konnektivitet* för spridning av olika organismgrupper

Säsongvariation i flöde: Exemplet Juktån (Umeälven)

- 68 km lång torråra nedströms Storjuktandammen (Sveriges längsta)
- 12% av medelvattenföringen
- 3,0 m³/s. vinter, 5 m³/s sommartid

Anpassning av fåran för säsongsvariation i flöden – ekosystemfunktioner vid både lågflöden och högflöden

Miljöanpassade flöden i en hel reglerad älv: Umeälven

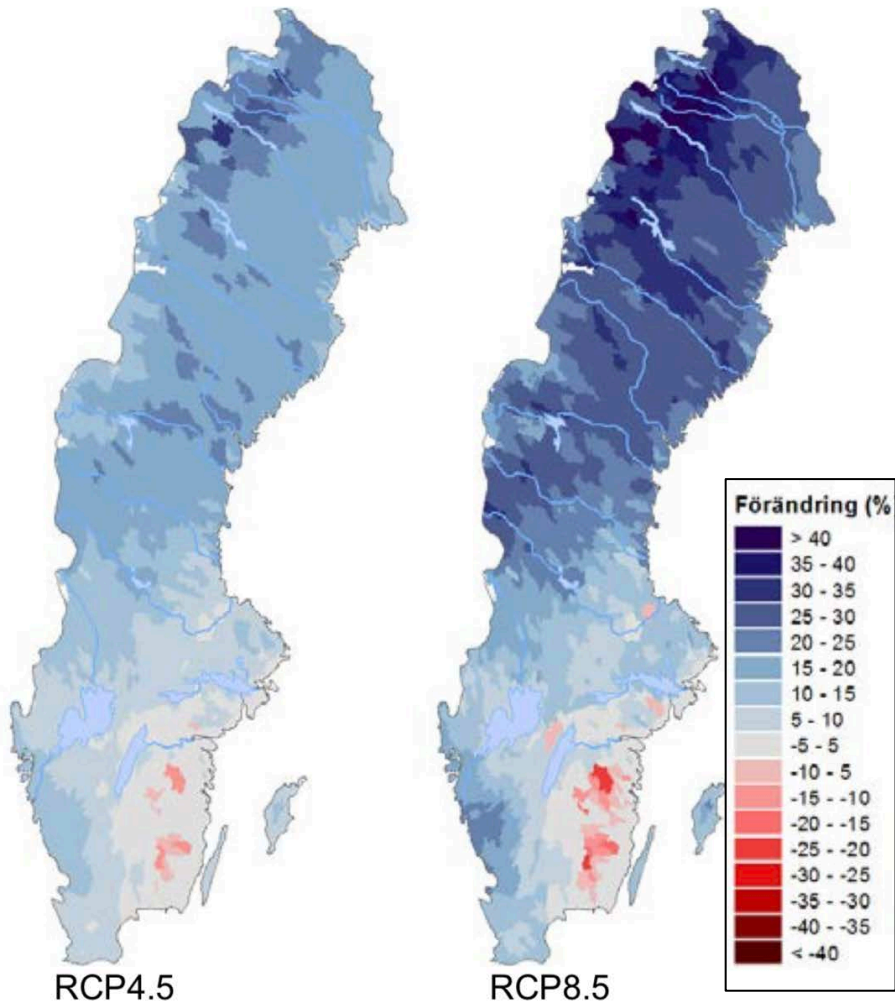
- Inventering av naturvärden och potential för rehabilitering i hela avrinningsområdet
- Simulering av vattenkraftsproduktion med nya regler för ekoflöden (ProdRisk, SINTEF, Norge)

Åtgärd	Miljönytta	Förändring i vattenkraftsproduktion (%)
Förbud mot nolltappningsperioder	355 ha "strömvattenhabitat" (350% ökning)	-0,5
Minimitappning i torrflöden och sidoflöden	162 ha forsosystem	-1,1
Vatten till fiskvägar	276 ha strömvattenhabitat tillgängligt för harr och öring	-0,9
Mer naturliga vattenståndsfluktuationer i älvmagasin	64 ha strandvegetation (66% ökning)	-1,0
Alla åtgärder	Allt ovan	-3,8

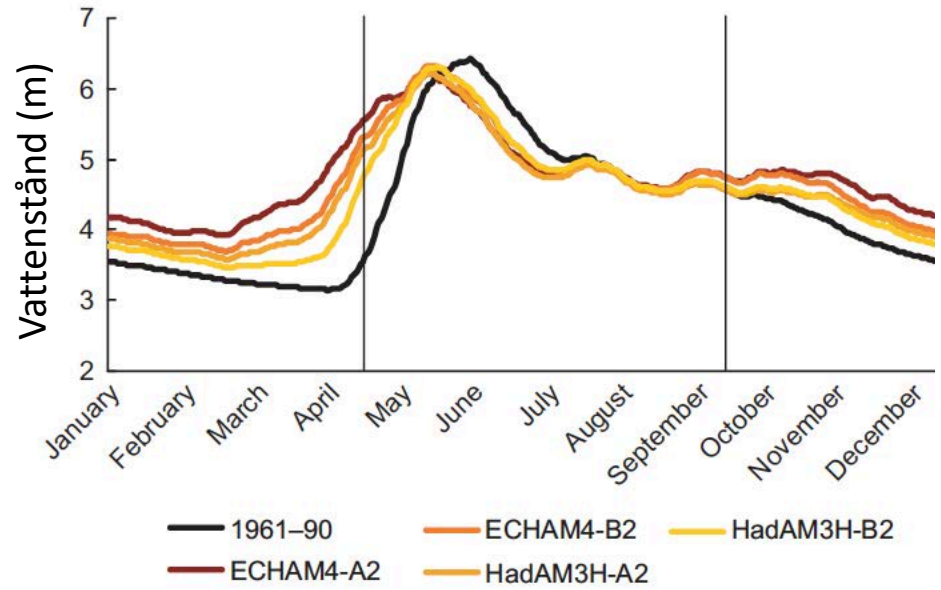
ProdRisk

Förändrade flöden i ett framtida klimat

Avrinning 2069-2098
jämfört med 1963-1992

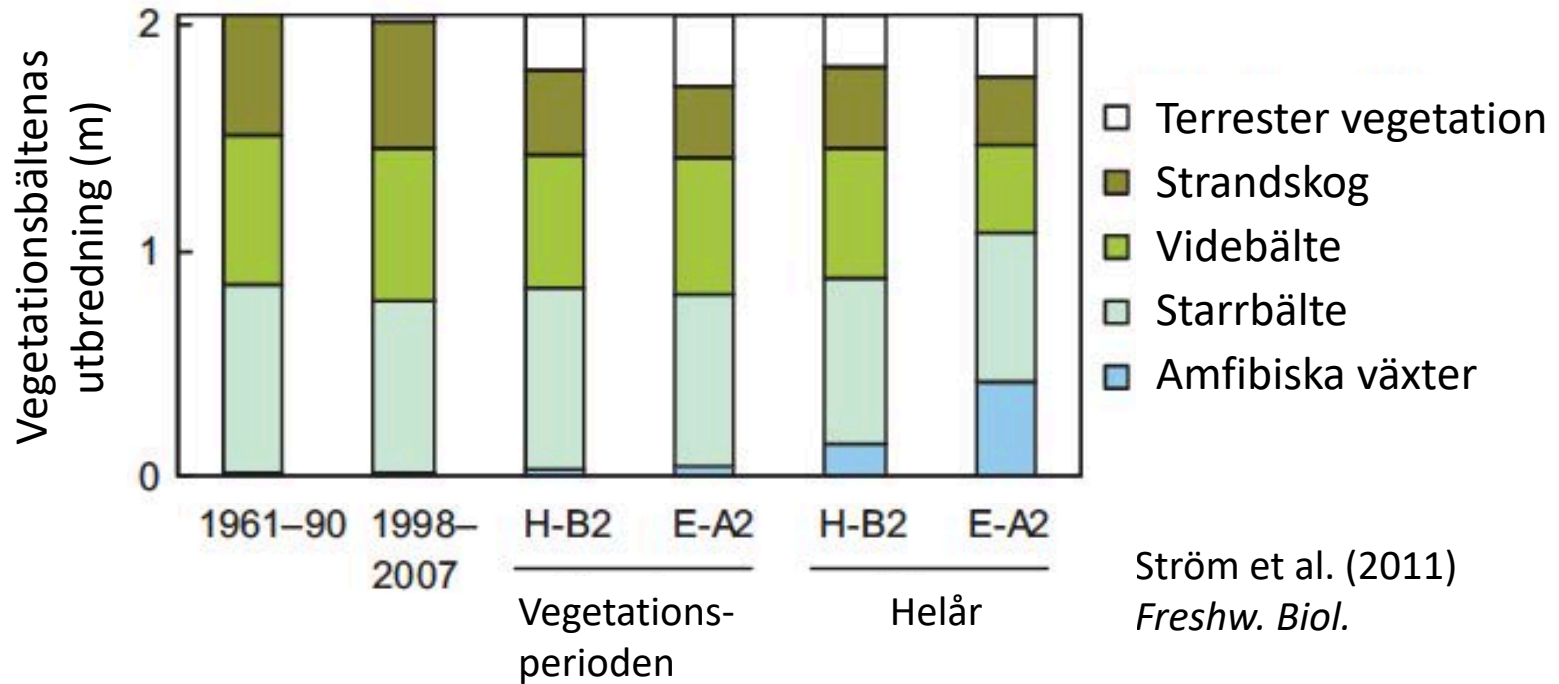
Vindelälven 2071-2100 jmf m 1961-1990

Ström et al. (2011)
Freshw. Biol.

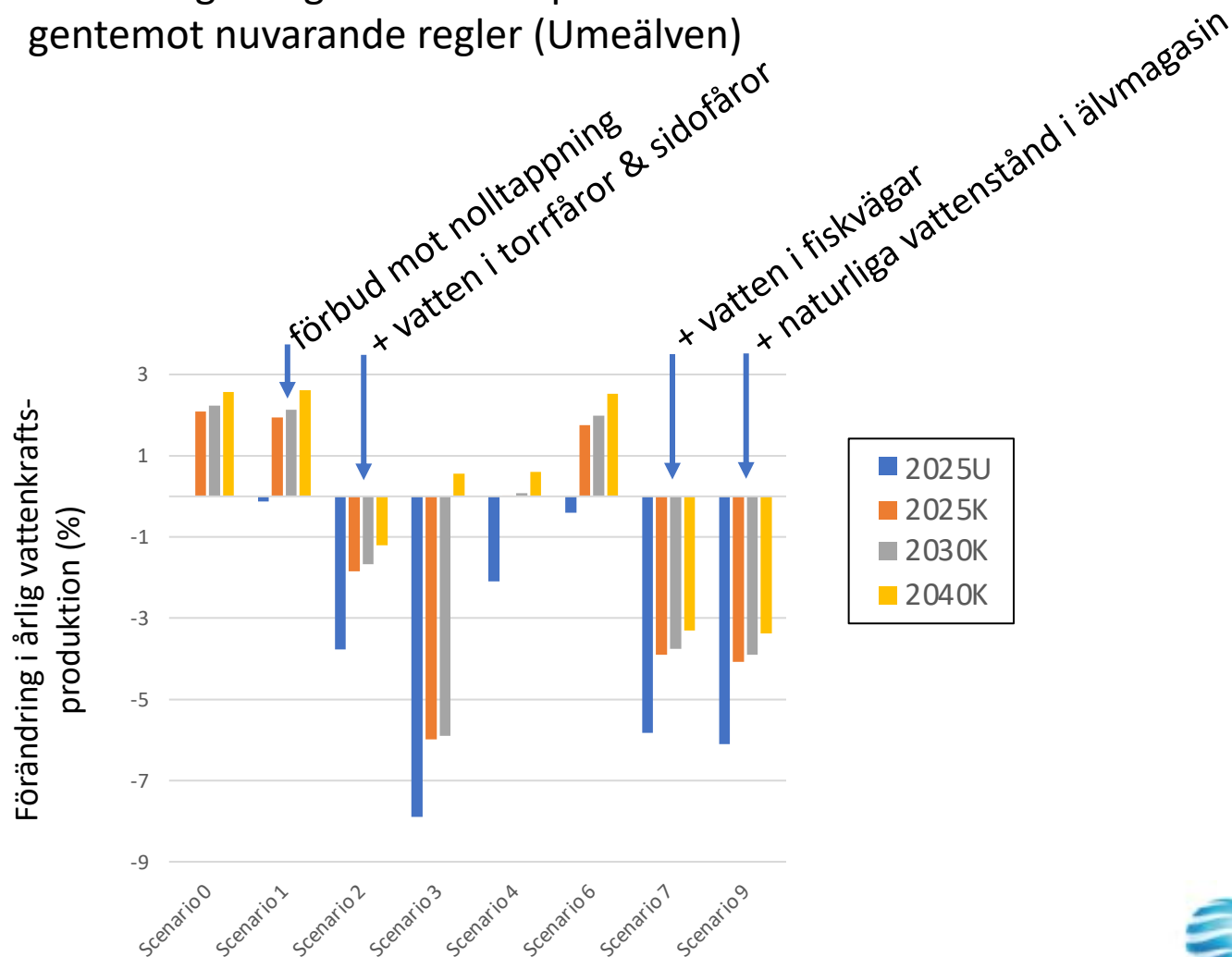
Lägre vårflodstoppar och förlust av strandekosystem med framtida flöden

Vindelälven (5 lokaler)

Högre flöden i framtiden – mer vattenkraftsproduktion eller vatten till miljöförbättrande åtgärder?

Förändring i årlig vattenkraftsproduktion gentemot nuvarande regler (Umeälven)

Birgitta Malm-Renöfält
Umeå universitet

Åsa Widén
Umeå universitet

Sofi Lundbäck
Umeå universitet, Lst i Västernorrland

Erik Degerman
Sveriges lantbruksuniversitet, Norconsult

Joel Segersten
Sveriges lantbruksuniversitet

Serena Donadi
Sveriges lantbruksuniversitet

Dag Wisaeus
ÅF

Marcus Bryntesson
Anders Berglund
Lst i Västernorrland

Länstyrelsen
Västernorrland

Norconsult

